

Aagaard og dens Ejere.

Ved J. C. Jacobsen.

(Fortsat fra forrige Aarbog)

FRANDS RANTZAU BENZON til Aagaard (1701-1737) overtog sin Fædrenegaard 1715. Aaret efter giftede han sig, altsaa i en meget ung Alder, med den flere Aar ældre Talke Marie Werchmester (f. 1689, d. 1724), Datter af Herman Werchmester, der en kort Tid i Aaret 1682 var Borgmester i Aalborg, og Margrete Grotum; begge hendes Forældre døde 1713. Som nævnt (S. 148) blev Frands Benzon Officer, og medens han gjorde Tjeneste ved Hæren, blev Aagaard vel styret af en Ridefoged eller Forvalter, eller hvad der maaske er mest sandsynligt, drevet af en Forpagter; vi kender nemlig en Forvalter Jacob Baltarzen, der levede paa Aagaard 1720; en Foged Hviid nævnes 1735, men da havde Frands Benzon trukket sig tilbage fra Militærlivet og taget Fast Ophold paa sin Gaard.

Medens han var Ejer af Aagaard fandt her en ejendommelig Begivenhed Sted, som vakte en vis Opsigt og drejede sig om "En Vogns forargelige Smørelse". Der var paa Gaarden indtruffet det Uheld, at man ikke kunde kærne Smør, og Husholdersken Anne Marie Nielsdatter tog da Affære, for dette maatte jo skyldes Trolddom. Hun lod en Vogn smøre med "Troldsmør" og Trolddommen skulde saa køres ud af Gaarden, men Eksperimentet mislykkedes. Imidlertid fik Præsten i Kjettrup, Provst Friederich, Underretning om, at Anne Marie havde befattet sig med forbudte Ting, og han tog paa Embeds Vegne Sagen i sin Haand. Det blev en lang og vidtløftig Historie, og Anne Marie støttedes kraftig af sin Husbond. Først efter 9 Aars Forløb blev Sagen sluttet efter at den havde været to Gange for Herredsting, Landsting og Højesteret og to Gange for Provsteret og Landemode for til Slut at ende ved Salling Herreds Ting.¹⁾

Allerede 1737 solgte Frands Benzon, der nu havde Majors Rang, Aagaard og tog Ophold paa Hegnet, som han 1754 solgte, hvorefter han flyttede til Viborg. Aaret efter døde han som Oberstløjtnant i sin Gaard i Viborg. I sit Ægteskab med Talke Werckmester havde han to Børn. Sønnen Peder gik Militærvejen og Datteren Margrete blev gift med Etatsraad Thøger Reinberg v. Teilmann til Emdrupholm.

Frederik Kjærskjold (1737-1738) tilbyttede sig Aagaard for Hegnet i Salling. Ritmester Benzon maa vel have faaet en Del i Bytte, da Aagaard var dobbelt saa stor som Hegnet.

Fr. Kjærskjold, der oprindeligt hed Frederik Kjær, var fra Aalborg. Navnet Kjærskjold antog han, da han 1722 blev optaget i Adelstanden. Hans Fødselsaar angives til 1675 eller 1680. Maaske har det først været hans Hensigt at gaa Embedsvejen, thi 1701 og 1714 nævnes han som Fuldmægtig paa Aalborg Amtsstue, men senere gik hans Interesse i mere praktisk Retning, særlig gav han sig af med Landbrug, og inden sin Død var han kendt som en stor Ejendomhandler der til Tider sad inde med betydeligt Jordegods. Han begyndte imidlertid som Forpagter. 1709 nævnes han som Forpagter af Krastrup, 1714 af Gunderstedgaard og 1715 af Dronninglund og Dronninggaard; men det følgende Aar købte han af General Møsting Børglum Kloster (703 Tdr. Hrtk.) for 30,000 Rdl., og dette Gods har han sikkert betragtet som sit Hovedsæde, thi det beholdt han til sin Død. 1724 købte han Hegnet (285 Td. Hrtk.) for 9000 Rdl. af den forrige Ejers Kreditorer; dette Gods ombyttede han som nævnt 1737 med Aagaard, der dengang var ansat til 415 Tdr. Hrtk. af alle Slags: 1726 købte Kjærskjold Halkjær i Aars Herred (469 Td. Hrtk.) for 23,000 Rdlr.; han solgte den faa Aar efter til Adr. Kjærulf, og endelig skal nævnes, at han 1727 købte Baggessvogn i Vennebjerg Herred, og kort før sin Død maatte overtage Hastrup i Børglum Herred, som han havde Pant i.

Frederik Kjærskjold blev d. 20. Juni 1713 gift med Inger Pop af Aalborg, f. 1692, med hvem han havde 3 Børn:

1) *Christiane Marie*, f. 28. Juli 1714 paa Krastrup, død d. 25. Marts 1760. Hun viedes d. 14. Oktbr. 1740 i Børglum Kirke til Johan Henrik Rantzau (f. paa Estvadgaard 1700).

2) *Johanne Marie*, f. 8. Maj 1717, død 8. Oktober 1750 og begravet i Sindal Kirke. Hun blev 1741 gift med Gehejmerraad og hvid Ridder G. A. v. Braem (f. 1710, død 1788), hvem hun bragte Baggessvogn i Medgift.

3) *Christian*, f. paa Børglum Kloster 1723, døde vist som Barn.

Som nævnt var Kjærskjold 1722 bleven adlet. Vaabnet var følgende: I Skjoldet en med 3 røde Hjerter belagt Guld Sparre mellem 3 Sølvankere i Blaåt; paa Hjælmen en halv Sølvhjørning. Adelspatentet blev imidlertid nogle Aar efter kasseret som Følge af nogle Misligheder, der senere skal omtales; men det lykkedes ham dog 1735 atter at blive adlet, denne Gang med følgende Vaaben: En af Blaåt og Sølv 4 Gange tværdelt Sparre mellem 3 sorte Ankere (med brun Stok) i Sølv; paa Hjælmen en halv

¹ De, som ønsker at gøre sig nærmere bekendt med denne mærkelige Sag, der iøvrigt er saa karakteristisk for Tiden, henvises til: Jydsk Historie og Topografi 4 R. II B. S. 417.

Sølv Enhjørning. 1736 blev han virkelig Justitsraad. Kjærskjold døde 1738 og ligger begravet i Børglum Kloster. Hans Enke overlevede ham i 2 Aar; hun døde ligeledes paa Børglum Kloster og ligger begravet ved sin Mands Side.

De Begivenheder, der førte til, at Fr. Kjærskjolds første Adelspatent blev kasseret, skal i Korthed omtales:

En Del Købmænd i Viborg var af en af Byens Borgere bleven beskyldt for at have øvet Toldsvig, og Beskyldningen vandt Tiltro hos Borgmesteren, der søgte at udnytte den til Pengeafpresning. Købmændene paaberaabte sig imidlertid deres Uskyldighed og vilde intet betale, hvorfor Sagen blev meldt til Kongen, der lod nedsætte en Undersøgelingskommission paa to Medlemmer. Kommissionen kom til at bestaa af de to vendsysselske Godsejere Frederik Kjær til Børglum Kloster og Jørgen Bille til Ellinggaard og Lengsholm, der ankom til Viborg den 6. Februar 1722 og straks begyndte Undersøgelsen. Efter 11 Dages Forløb var denne tilendebragt, og Kommissionen kom til det Resultat, at Købmændene var uskyldige, hvilken Kendelse det kgl. Cancelli efter at have gennemgaaet Sagens Akter stadfæstede. Borgmesteren maatte give de anklagede en Undskyldning samt betale en Bøde paa 200 Rdl. Glæden var stor blandt Viborgs Borgere, der ikke gerne saa en Plet sat paa deres Bys Handelsstand; men for Fr. Kjær fik Begivenheden vidtrækkende Følger. Under Viborgsagens Behandling var Godsejeren til Børglum kommen i Berøring med en af Landets mægtigste Mænd, Oversekretær i Cancelliet Frederik Rostgaard, der endog var Svoger til selve Kong Frederik den Fjerde. Kjær søgte ved Hjælp af dette Bekendtskab at fremme en Sag, der en Tid havde ligget ham paa Sinde: han ønskede at blive ophøjet i Adelsstanden og faa tildelt en Titel. Ved Rostgaards Hjælp lykkedes ogsaa begge Dele; den 24. April 1722 blev hans Adelsbrev skrevet, og den 22. Maj s. A. blev han udnævnt til Cancelliraad. Men den ene Tjeneste plejer jo at være den anden værd. Kort efter Udnævnelserne modtog Rostgaard et Beløb paa 1500 Rdl. fra Kjær; med Pengene fulgte dog ikke nogen Forklaring paa, hvorfor de var afsendte, hvilket vel ogsaa var overflødig; Rostgaard betragtede Pengene som en Erkendtlighed og troede absolut, at den nysudnævnte Adelsmand selv var Giveren. Nogle Aar efter faldt Fr. Rostgaard imidlertid i Unaade hos Kongen, og ved Gennemgang af hans Papirer samt Undersøgelse af hans hele Embedsførelse kom det for Dagen, at de 1500 Rdl., han havde modtaget fra Fr. Kjærskjold, var Penge Godsejeren havde samlet ind hos de taknemmelige Viborg-Borgere, der mente at skylde Rostgaard Tak for Tjenesten, han havde ydet dem i Anledning af Toldsagen. Kjærskjold var altsaa kun Mellemand mellem Borgerne og Rostgaard. Selv om der maaske ikke var noget uhelderligt i Affæren, fik den dog slemme Følger for Kjærskjold.

Ifølge kgl. Ordre af 13. April 1725 maatte han tilbagebetale Borgerne de indsamlede Penge, hans Adelsbrev blev kasseret, og desuden maatte han bøde 1500 Rdl. til Vor Frelsers Kirke paa Kristianshavn.

Vi gengiver her nogle Breve fra Kjær til Rostgaard vedrørende Adelsudnævnelser; han skriver 14. Marts 1722 fra Børglum:

”Det er mig Icke en ringe Gled, at jeg at Hr. Ober Secreters højgunstig beærede af 6. hujus hafver seet, Hans Kongl. Maj^{ts} hafver verrit Allernaadigst fornøjet med Etatsraad Billes og min Forretning, og at hr. Ober Secretærer hafver haft Lejlighed hans høj Græflig Hr. Gros Cantzleren min Andsøgning paa Nye atter at forrestille, hvor om der nu skal verre got Haab. Saa Hr. Ober Secreterer lader fuldkommen sin Gunst og godhed schienne for mig, saa jeg maa fattes paa dend tack, som jeg bør hr. ober Secreterer for sin bevaagen Gunst og godhed for mig. Ja og for hr. ober Secreterers hiertens godhed, der vilde til min fornøjelse see og besørge mit Naufn til forandring, hvilchet om saaledes maatte tildrage sig, at hans Kongl. Maj^{ts} allernaadigst maatte forandere mit Naufn fra Kiær til Ærenkiær. Jeg jngenlunde maatte undslaae mig fra Men med største Devotion og allerunderdanigste tach tage jmod. Men hiertens hr. ober Secreterer, schulde saadan forandring schee, som at mig begiert, maatte jeg uforbigemelig falde under dend Passion, at jeg foragtede mit eget fædrene Naufn, og der om vilde jeg Iche nogen Meenische schulde faae Lejlighed til Ringeste tancher, mindre kaste mig under Dieris Domme. Saasom der er Indte Mindre hos mig endsom de, og maae Indtet hafve kiærer end som mit Egit fædrene Naufn, thi indleverer jeg derfor udj hr. ober Secreterers som min høje Patrons Hænder. Iche alleneste Naufnet men og vaabnet at danne og gjøre det effter egen willie, saa jeg er fuldkommen forsechret af hr. ober Secreterers godhed, at det bliver saaledes gjort, det werden bliiver frj, for at rette dend ringeste Plet der paa for mig, som recomanderer sig at maa verre tegnet udj hr. ober Secreterers gunst oe bevaagenhed, som dend der aldrig schal findes at verre utachnemelig, men med allerhøieste forpligt til Døden at leve.”

”p: S: Naar dend allernaadigst Konges Befalling som d. 6. hujus schal verre udfærdiget til Etats Raad Bille oc mig kommer mig tilhænde, tager jeg mig dend frjhed hr. ober Secreterer det at jndberette.”

Den 2. Septbr. s. A. skriver han saaledes:

”Nestforløben Løverdag 8de Dage, da jeg stoed ferdig at reise til Hafnøe udj een Commission jmellem Cancellie Raad Bentzon og Fru Anna Høg paa Dahlsgaard, komb mig tilhænde min naadige Herres højgunstige af 4de passate Julj, hvor udj war det mig tilhørende Kongl. Allernaadigste Nobilitations Patent, Jagtschildt og Signet, som Regimentsqvortermester Himmelstrup hafve bragt med sig fra Kiøbenhavn til Aalborg, og derfra mig det tilsendt, hvilchet nu ved min hjemkomst er bleven aabnet, og befinder samme Kongl. Allernaadigste Nobilitations Patent, saa Zirlig og Proper, at mine med mig seer det med hiertens fornoielse.

Min Naadige Herre har ej helder ladet efterlade noget paa Jagtschildtet og Signetet som kaldes proper. Saa jeg maae fattes paa Widenschab hvormed jeg kunde erkennde min Naadige Herres mig saa overflødig beviste godheder. Ja, saa faderlig omsorg for mig. Gud gifve, jeg wiste noget til min Naadige Herres tienniste, hvor med jeg kunde visze min underdanig schyldighed, da schulde det verre mig en hiertens glede. Imedertid wil jeg underdanigst hafve aflagt til min Naadige Herre Melion tusinde tach for saa Naadig ja faderlig omsorg, der udj saa overflødig mig er bleven bevist. Og Dernest underdanigst bedende at jeg fremdeles maa nyde min naadige Herres Gunst oc Bevaagenhed, som dend der med Allerhøieste forpligt oc Sumission til Døden lever.”

Endelig faar Rostgaard følgende, dat. 31. Maj 1723:

”Min Naadige Herres højgunstig Beehrede af 22 hujus, hvor udj Jeg fandt Min Allernaadigste Arfve Herre og Kongens Allernaadigste mig gifvene Bestalling at werre Cancellie-Raad, Wiszer mig hvad Særdieles godhed der er baaren af min Naadige Herre for mig. Saa jeg med Aldhengifvenhed og med Største Soubmission bør at aflegge som jeg og aflegger Jche alleneste min underdanig tach til min Naadige Herre for sin troefast og Naadig omhue der viszer i alt min Naadige Herre tager Part udj i ald dend Glede, Løche og Aventagie, som dend gode gud mig tilføjer. Men og for min Naadige Herres tillige oprigtig kiærlig welmente Gratulation til dend af hans Kongl. Majst. Allernaadigst mig paa lagde Høj Kongl. Naade. Jeg maa og ej efterlade at tilsønde min Naadige Herre dend mig tilstillede Æd, som her indlagt findes af mig allerunderdanigst underschrefven og forsejlet. Saa er det Næst min Inderlig og underdanigst Andsøgning at jeg maae frembødes werre tegnet udj min Naadige Herres Gunst og Bevaagenhed, som dend der med høieste forpligt lever til Døden.”

”P. S. Kanst det nogenledes shiche sig saa for mig og dend Sag Imod Assessor Mollerup, som Endnu iche af Assessor Kiærulf er begiert nogen Stefning udj wil tillade mig dend tid, hafver jeg dend Løche og Ære at giørre Min Naadige Herre min underdanig opvartning i dette Sommer og da see min Naadige Herre fornøtet for hvis jeg er udj derris Debet for.”

Efter at Frederik Kjær var faldet i Unaade, modtog han følgende kongelige Reskript:

”V. G. F. Eftersom vi med særdeles Mishag haver fornummet, hvorledes Du haver understaet dig hos endeel borgere og Indvaanere i vor købstad Wiborg i vort Land Nørre Jylland en Summa Penge af 1500 Rdl. til en discretion for vores daværende Ober Seceeterer i det danske Cancellie Etats Raad Friderich Rostgaard at lade indsamle, og at du ogsaa deraf 1000 Rdl. til hannem ligesom for det dig af Os allernaadigst meddelte Nobilitations Brev virchelig haver remitteret: Da, ihvorvel du nochsom hafde fortient for saadan din imod vores allernaadigste forordning stridige og i sig selv formastelige Omgang med haardere Straf at ansees; Saa ville vi dog af særdeles medfødte Kongel. Cledence og Naade dig dermed for denne Gang have forskaanet, dog at du strax til Os Elskelig Hr. Iver Rosenkrantz til Rosenholm, Ridder, vores Geheimeraad og Stiftsbefalingsmand over Viborg Stift, de af Borgerskabet i fornævnte vor Kiøbsted Viborg og tolderen Didrich Krag oppebaame 1500 Rdl. imod hans Qvittering, betaler, som da samme Penge til enhver, som dennem haver udgivet igien skal levere. Og kanst du derimod derfor søge din regres hos den, til hvilchen du Pengene haver foræret. Dernæst haver du 1500 Rdl. Klingende Myndt til vor Frelseres Kirche paa Christianshavn imod Os Elskelig Michael Fjølsted, Raadmand i vor Kongel. Residentz Stad Kiøbenhavn, hvilken vi som Forstander for bem^{de} Kirche samme Penge at annamme, under denne dags dato haver beordret, hans Qvittering u-veigerligen og uden ophold at erlegge samt det dig af os allernaadigst nobilitationsbrev med forderligste til vores Danske Caneelli til Cassation at indsende, saasom du dig selv kand tilskrive, at du med det mislige forhold haver gjort dig samme dig af os betroede Kongelige Naade uværdig. Dermed skeer vor Villie, befalendes dig Gud. Skrevet etc. Friderichsberg Slot d. 13. April 1725.”

Det ser ud til, at Frederik Kiær ikke har hastet med at sende Adelspatentet ind; thi d. 12. Maj modtog han et Brev fra Cancelliet, i hvilket han erindres om at opfylde den ham givne Befaling i følgende Udtryk: ”Kongen vil se denne Sag tilendebragt uden videre Forhaling”.

Viborg Borgere sendte senere en Takkeskrivelse til Kongen, saa de har næppe været kede af at faa deres Penge tilbage.

Omtrent samtidig som Toldsagen fra Viborg fandt sin Afslutning, kom Kjær i en ejendommelig Strid med Assessor Kjerulf, der var Prokurator i Viborg. Kjær havde overdraget Prokuratoren at tilkøbe ham Herregaarden Nørre-Elkjær paa Auktion, hvilket skete; Auktionsdirektøren sendte derpaa Herremanden et Skjøde, og denne indbetalte en Del af Købesummen. Men nu skete det, at Præstekaldet i Tversted-Uggerby blev ledigt; det hørte under Nørre-Elkjær, og Kjær, der med god Grund mente at have Kaldsret, gav Embedet til Studiosus Peder Biering. Assessor Kjerulf kaldede imidlertid sin Broder Clemen Kjerulf, Sognepræst til Durup og Tøndering, til det samme Embede, idet han paastod, at han havde købt Nørre-Elkjær til sig selv og altsaa havde Kaldsret. Begge Kaldsbreve gik nu ind til det kgl. Cancelli til Konfirmation man kunde jo ikke godkende dem begge, og man æskede derfor Erklæring fra Stiftamtmanden og Biskoppen i Aalborg, der begge mente, at Kjær var Køberen. Sagen henvistes endelig til en Kommission, hvis Dom gik ud paa, at da det var Kjerulf, der havde købt Nørre-Elkjær, var det ham, der havde Kaldsret; det blev Auktionsbetjenten i Viborg, der fik Skyld for at have forplumret Sagen. Kjær maatte saa bøje sig. Clemen Kjerulf trak imidlertid sin Ansøgning tilbage, og Assessor Kjerulf kaldede nu Peder Biering, saa man fik paa en Maade sin Vilje til begge Sider.

Om en anden Sag angaaende et Præstekald skal følgende anføres. Kjær blev 1730 anklaget for at have taget 1000 Rdl. af Anders Carlsen for Vringsted Præstekald, og en Kommission paa tre Mand nedsattes for at undersøge Sagen. Den Maade, disse Mænd gik frem paa, medførte nu en Proces mellem Kjær og dem, saa ikke saa lidt ”Støv” blev hvirvlet op. Sagen varede i to Aar og endte med, at Kjær blev frikendt. (Se: Jydske Tegnelser og Indlæg 1735).

Som nævnt forhen blev Kjær 1735 atter ophøjet i Adelsstanden. Efter hans Død 1738 gik hans store Jordegodser over til Enken, idet begge Døtrene endnu var ugifte. Inger Pop Kjærskjold overlevede dog kun sin Mand i to Aar; hun døde 1740, og den ældste Datter Christiane Marie, der var gift med Johan H. Rantzau, Estvadgaard, arvede Aagaard m. m.

Johan Henrik Rantzau, 1740-1748, var Søn af Oberstløjtnant Frans Chr. Rantzau til Estvadgaard. Han blev 1740 gift med Christiane Marie Kjærskjold og arvede med hende foruden Aagaard i Hanherred Slægtens Hovedsæde Børglum Kloster i Vendsyssel, hvor Familien sikkert har boet det meste af Tiden. Her paa Børglum Kloster døde Rantzau 1748 og blev begravet i Børglum Kloster Kirke. Enken solgte det følgende Aar Aagaard til Laurs Schipper Hviid for 13,000 Rdl. grov Kur. Til Gaarden hørte den Gang 446 Tdr. Hrtk. af alle Slags.

Slægten Hviid, der ejede Aagaard fra 1748 til 1822, stammede fra Aalborg. Her var Laurits Svendsen Hviid Borgmester 1683; han var gift med Benthe Martinsdatter Bremer og havde med hende 10 Børn, af hvilke den ældste Abraham Martin Hviid (f. 1677, d. 1740) var Sognepræst i Næsborg, Salling og Oudrup paa Himmerland. Pastor Hviid var gift med Inger Magdalene Schipper (død 1738) og havde med hende Sønnen L. S. Hviid, der købte Aagaard.

Lauris Schipper Hviid er født 1709 og var, da han købte Aagaard, Forpagter paa Nørtorp. 1744 ægtede han Anna Marie Kristensdatter af Aalborg, og som nævnt overtog han Aagaard 1748. Han døde 1779 og ligger begravet paa Kjettrup Kirkegaard. Oprindelig havde Hviiderne et Gravkapel i Kirken; men ved en Restauration blev Kisterne flyttet ud og nedsænket paa Kirkegaarden. Enken sad nu for Gaarden, til hun 1787 solgte den til Sønnen *Christen Hviid* for 27,500 Rdl. Under denne Ejer foretoges 1793 den første samlede Opmaaling af Godsets Jorder. Opmaalingen foretoges af Landinspektør Hall og gav følgende Resultat: Agerland Indmarksjord 343 Tdr. Land, Udmark 174½ Td. Ld., heraf bruges til Overdrev 79½ Td.; England 171¼ Td., Thinglaug 76⅞ Td., Hede og Kær 305⅝ Td., Gaard-, Have- og Mølleplads 11¾ Td.; desuden blev ved Gøttrup Sogns Udskiftning tillagt Herregaarden et Græs- og Hedeareal, Hermansholm 36 Td. Ialt med et rundt Tal 1120 Td. Land. Hertil kommer Ager- og Eng-Mølle damme ca. 23 Td. Ld. Norden og Vesten Møllen paa begge Sider af Aaen. Under Godset hørte paa samme Tid 296 Td. 6 Skp. 1 Fdk. Hrtk. Bøndergods samt svarede i Landgilde 666 Rdl. 2 Mark og 12⅔ Sk. Hoveridagenes Antal var anslaaet til 1689. Da Hovedgaardens Hrtk. ialt beløb sig til 394 Td. 4 Skp. 3 Fdk. og 2 Album, ser man, at der endnu ikke var bortsolgt synderligt af Bøndergodset. *Christen Hviid*, der 1792 havde tilgiftet sig Kokkedal, solgte 1794 Aagaard til sin Broder *Mathias Hviid* for 37,500 Rdlr., og denne boede her til sin Død 1815, hvorefter hans Enke Mariane Hviid styrede det store Gods. Men Tiderne blev efter Syvaarskrigen med England (1807-14) uhyre slette for Landbruget, og hun solgte da 1821 Godset til Kammerherre Mylius for 29,000 Rbd. Sølv, af hvilke 19,300 Rbd. stod som 1. Prioritet. Man ser, at Ejendomsprisen er faldet stærkt siden forrige Salg, skønt Godsets Størrelse væsentlig er uforandret.

Joh. Casper Mylius, der ejede Aagaard fra 1822 til 1842, var født 1776 som Søn af Kancelliraad Joh. Jacob Mylius, Vicelandsdommer paa Fyn. Efter at han 1797 var bleven Student, traadte han ind i Hæren, hvor han 1809 var naaet til at blive Kaptajn og Kompagnichef. Han tog dog allerede 1813 sin Afsked for helt at kunne ofre sig for sine store Godsers Bestyrelse. Foruden Aagaard ejede han nemlig en Række af store Gods i Landets forskellige Egne: 1800 købte han Kattrup, 1806 Estruplund og 1812 Villestrup. I Hanherred ejede han foruden Aagaard,

Aarupgaard, som han købte 1816. Desuden arvede han ved Moderens Død Renningesøgaard, som ophøjedes til et Stamhus. I Besiddelse af betydelig Formue styrede han med stor Dygtighed sine udstrakte Godser; men Tiderne var efter Napoleonskrigene meget ugunstige, og d. 18. Marts 1828 maatte Staten overtage Aagaard, i hvilken Mylius faa Aar forinden havde faaet et offentligt Laan paa 60,000 Rdl. Ved en paafølgende Auktion blev der budt 105,000 Rdl. for Godset, men dette Tilbud kunde ikke antages, og Ejendommen forblev derfor i offentlig Eje.

Statsejendom fra 1828 til 1842. Naturligvis maatte Staten bortforpagte Aagaard Gods, der snart kom i god Drift, takket være dygtige Brugere og de gunstige Tider, der indtraf i Trediverne. Vi skal efter Djørup: ”Thisted Amt” gengive følgende, der omhandler Gaardens Drift: ”Paa den kgl. Hovedgd. Aagaard var Brak alt indført af den forrige Ejer Kammerherre Mylius, og derefter toges da: 1 Rug, 2 Byg, 3 og 4 Havre. Siden 1832 forandrede den nu afdøde, særdeles driftige Forpagter Hr. Deichmann Driften, inddelte Marken i 11 lige store Vange, hvilke brugtes saaledes: 1 Ren Brak, merglet og gødet, 2 Rug, 3 Byg, 4 Blandsæd til Hø, 5 Rug, 6 Havre med Kløver i 5 Aar. Denne Driftsmaade har baaret gode Frugter, og almindelig regnes derefter at avle i det mindste 6 Fold”.

Hos samme Forfatter læses videre: ”Ved Aagaard i Hanherred er af den tilgrænsende Hede 711 Td. Ld. indtagne til Skov indhegnet og Besaaning begyndt for 8 Aar siden for offentlig Regning, men der synes ej at anvendes tilbørlig Omhu og Tilsyn, uden hvilket det næppe vil lykkes”. Fra samme Periode oplyses, at en Avlskarls Løn var 24 Rdl., en alm. Karls 16, en Piges 14 og en Røgters eller stor Drengs 8 Rdl.

Det store Hedeareal, der her er omtalt som inddraget til Plantage, har næppe hørt under Hovedgaardens Takst men har snarere været forsømt Bøndergods, thi i Krisetiden i Tyverne gik betydelige Værdier tabt, Husene faldt ned, og Markerne forvandlede til Hedearealer.

Efter at Staten havde drevet Aagaard i 14 Aar, solgte den Godset. Bekendtgørelsen om Salget lyder saaledes: 1842 14/12 – ”Den kgl. Kasses Ejendom Aagaard i Hanherred er nu omsider bleven ved Auktion tilslaaet Dhrr. Agent *Nyholm* til *Schaarupgaard* og Proprietær *Erik Christian Storm* til *Kjærgaard* for 125,000 Rdl.” De nævnte Købere var Ejendomshandlere, der nu, da Opgangstiden for Landbruget var inde, opkøbte store Godser for at kunne bortsælge Fæstegodset. Agent *Nyholm* boede ikke paa Aagaard, da han samtidig var optaget af at sælge Bøndergodset til Hovedgaarden *Skaarupgaard* ved Aarhus; derimod beboede Proprietær *Storm* Fællesejet til 1848, og i disse Aar bortsolgte han næsten alt Fæstegodset, og solgte derefter Hovedgaarden med tilliggende til Jægermester *C. E. Roulund* for 110,000 Rdl.

Carl Emil Roulund, der var fra St. Restrup, ejede Aagaard fra 1848 til sin Død 1886. Endnu lever en Del gamle Folk, der i deres unge Aar tjente hos Jægermesteren paa Aagaard, og alle giver de baade ham og Jægermesterinden den bedste Omtale. En gammel Mand, der i flere Aar tjente ham som Herskabskusk, siger saaledes: "Han var en særdeles flink og i alle Maader rettænkende Mand, nobel men bestemt i sin Optræden. Han talte ikke meget - man kunde køre milelange Ture med ham, uden at der blev mælet Ord, og Grunden hertil var ingenlunde, at han saa ned paa Tjenestefolk, men var ligefrem en Følge af Ordknaphed". I flere Aar drev Roulund selv Gaarden ved Hjælp af en Forvalter, og man siger om ham, at han efter sin Tids Opfattelse var en dygtig Landmand. Hovedindtægten i hine Aar var jo for Landbrugets Vedkommende i det væsentlige Kornsalg. Et Aar solgte han saaledes 1000 Tdr. Rug á 10 Daler Td. - Her maa dog bemærkes, at Rug vel nok var Gaardens vigtigste Afgrøde, da en stor Del af den tilliggende Jord er af let Beskaffenhed. Paa Gaarden holdtes Mejeriforpagter, der skulde give Folkene paa Avlsgaarden Kosten. Kvægholdet udgjorde ca. 200 Kreaturer, 20 á 22 Arbejdsheste, et Par Køreheste samt et Par Stude; sidstnævnte var der megen Brug for, da der til Gaarden hørte en Del Mose og Engdrag. Maskiner var der ikke mange af den Gang, der maatte derfor et betydeligt Folkehold til. I Høstens Tid var der som Regel 24 á 25 Høstleer i Gang. Senere forsøgte Jægermesteren at forpagte Gaarden ud; Proprietær J. Nørgaard, Aggersborg, havde den saaledes en Tid i Forpagtning. Han var nemlig en Del optaget af offentligt Arbejde, saaledes Medlem af Sogneraad og Amtsraad og Formand for Hanherredernes Sparekasse i Elmelund i Kjettrup. Som Sparekasseformand tog han ofte Smaaafkøbs Parti; han sagde saaledes ved en bestemt Lejlighed: "Jeg ved ikke bedre, end Sparekassen er stiftet for at hjælpe dem, der trænger!" Som Amtsraadsmedlem maatte han ofte til Thisted til Møde, og desuden foretage flere Rejser omkring i Amtet, og Turene maatte jo altid foretages til Vogns. Ved saadanne Lejligheder ønskede han at komme rask over Bunden og kunde af og til lade Ord som disse lyde i Per Kusks Øren: "Skal vi saa lade de sorte bruge Benene lidt". - Men de sorte kunde ogsaa bruge Benene. En Dag kørte han fra Vesløgsgaard, hvor han havde været til et Møde angaaende Vejlerne, og hjem paa en Time; Vejlængden er ca. 4 Mil.

Jægermesterinden var svagelig, derfor kørte de altid i lukket Vogn, naar hun var med ude. Og Selskabeligheden var stor paa Aagaard; det kunde hænde, at der en Sommerdag var ca. 100 Mennesker til Middag. Af Egnens Folk var det særlig Herredsfogeden paa Skjerpingsgaard, Distriktslægen, Sognepræsten samt enkelte af de nærmestboende Proprietærer, der kom som Gæster. Roulund var en dygtig Jæger, der var da ogsaa enkelte Gange

Klapjagter paa Godset; ved saadanne Lejligheder var der om Aftenen livligt Selskab; men det skal bemærkes, at Jægermesteren var meget maadeholden ved Drikkebordet.

Tæt op til Aagaards Have ligger en Lystskov, plantet af Roulund. Pastor Ammentorp, Kjettrup, der holdt Ligtalen over ham, kunde derfor ogsaa sige, at han havde plantet hvert Træ med egen Haand. Til Minde om Jægermesterens Virksomhed paa dette Omraade er rejst en stor Granitsten med Indskrift inde i Anlæget. Han skal have sagt til de unge Mennesker, der plantede Træerne: "I maa tro, her kan gerne blive Fjæl til eders Ligkister!"

Jægermester Roulund var gift med Louise Frederikke Schjødte f. i Kbhvn. De havde fire Børn: Knud Imanuel R., Elisabeth R., Johanne Louise R. og Carl Christian R. Den ældste Søn var en Tid Forpagter hos Faderen. Den yngste blev Ingeniør; af hans Arbejder paa Hjemegnen kan nævnes Amtoft Anlægsbro. Af Døtrene var Elisabeth et Stuemenneske, der helst vilde være inden Døre, medens den yngre Johanne Louise havde Lyst til Landbruget og gerne færdedes ude hos Faderen paa Mark og i Skov.

1886 døde Jægermester Roulund, 58 Aar gl.; Enken fik Lov, at sidde i uskiftet Bo, og Gaarden blev vurderet til 150,000 Kroner. Det følgende Aar, d. 18. Nov., døde Jægermesterinden, og de fire Søskende drev nu Gaarden i Fællesskab, indtil d. 8. Juli 1891, hvilket Aar den ældste Søn tilskødede sin Fjerdepart til sine Søskende og rejste til Løgstør, hvor han havde flere Forretninger. Han rejste senere til Aalborg, hvor han stiftede en Billedhuggerforretning, der gik i Arv til en Søn. Den yngste Søn, der jo var Ingeniør, rejste ligeledes bort, og de to Søstre sad nu for Gaarden, som de styrede med ikke ringe Dygtighed ved Hjælp af Forvaltere. En Tid var Gaarden dog forpagtet ud til en Forvalter Moskjær.

Men man undres ikke over, at de omsider blev trætte, og ^{10/11} 1914 solgte de deres Fædrenegaard til Proprietær Hane-Schmidt, Bratskov, og Hestehandler Jens Roesen, Ejerslev paa Mors, for 172,000 Kr. (Ejendomskyld 122,000 Kr.). Gaardens Størrelse udgjorde 15 Td. 48 Skp. 57 Fdk. 41 ½ Alb. Hartk.

Frøknerne Roulund forlod nu Egnen og rejste til Sjælland; men de længtes meget efter deres Barndomshjem og kom undertiden for at gense det og for at dvæle ved Forældrenes Grave paa Kjettrup Kirkegaard. Den ene af Søstrene døde 1928 og hviler nu ved Forældrenes Side.

Hane-Schmidt og *Roesen* ejede Aagaard til ^{19/2} 1915, da solgte de den til førstnævntes Søstersøn Forvalter Carl Christian Graven, der havde bestyret den for de to Ejere, for 137,000 Kr. (Ejendomskyld 90,000 Kr.), forinden var der dog solgt en Del Jord fra til Udstykning. Gaardens Størrelse var nu 12 Td. 24 Skp. 33 Fdk. 26½ Alb. Hrtk.

C. C. Gravesen drev Gaarden med Dygtighed et Par Aar, hvorefter han ¹⁹/₁₂ 1916 solgte Hovedparcellen til Sognefoged *Jens Amtoft*, Aars, og Gaardejer *Chr. S. Eriksen*, St. Binderup, for 150,000 Kr. (Ejendomsskyld 100,000 Kr.). Størrelsen var 10 Td. 20 Skp. 16 Fdk. 15 ³/₄ Alb. Htk. Sidstnævnte solgte det følgende Aar samme Hovedparcel til Uddeler i Fjerritslev *Christian Dreyer* for 68,000 Kr. uden Besætning. (1924 blev den vurderet til 97,000 Kr.). Arealet udgjorde 130 ¹/₂ Hkt. Ld., deraf 100 ¹/₄ Ager, 17 ¹/₂ Eng, 7 ³/₄ Skov. 2 ¹/₄ Mose, 2 ¹/₄ Have og Gaardsplads. Hrtk. udgjorde 12 Td. 0 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hr. Dreyer byggede straks en ny Hovedbygning, men benyttede de gamle Avlsbygninger. Laden er meget gammel og skal være hugget i Norge. Resten af Aagaard ejes af Hr. Gravesen; det samlede Areal er 48 ¹/₂ Hkt., deraf 17 ⁵/₈ Eng, 12 ³/₄ Skov 1 ⁵/₈ Have og Gaardsplads. Brandassurancen er 47,950 Kr. Den gamle Hovedbygning hører hertil; den skal være opført i det 15. Aarhundrede efter Branden og ligger lidt øst for det gamle Voldsted, der 1906 blev fredet og opmaalt af Nationalmuseet. 1870 blev Hovedbygningen underbygget med Grundmur; den bestaar af tre Fløje med Tegltag. Hermed slutter vi den gamle Gaards Historie.

Ved Udarbejdelsen er følgende afbenyttet: Trap: Danmark. Salmonsens Leksikon. Dansk Adels Aarvog 1910, 1913, 1926 o. fl. Bricka: Dansk biografisk Leksikon. Barner og Heise: Fam. Rosenkrantzes Historie I B. og Diplomatorium. Pontoppidan: Danske Atlas, Suhms Samlinger, 13. B. Arild Hvidtfeldts Krønike. A. Thiset: Historisk Tidsskrift (Om Niels Ebbesen). Fabricius: Historisk Tidsskrift, 7. Rk. II B. Magazin til d. d. Adels Historie. A. Thiset: Stamtavler over adelige Slægter, VI B. Danske Magazin, III R. 3. B., 4. H. S. 297 o. fl. Ny Danske Magazin, V B. III R. Broch: Gamle Ejere til Bregentved. la Cour: Danske Gaarde. Frederik d. I danske Registranter. Danmarks Len og Lensmænd i det 16.

Aarhundrede. Paludan-Müller: De første Konger af d. oldenb. Slægt. Danmarks og Norges Lensmænd 1596-1660. Privatarķivers Papirer i Rigsarkivet. Chr. IV og hans Mænd paa Bremerholm. Nielsen: Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg. Jyske Tegnelser I S. 67-68. Samlinger til jysk Historie og Topografi 7 R. 2 B. Dahl og Engelstoft: Dansk biografisk Haandleksikon. Fr. Rostgaards Levnet. Kjettrup Kirkebog. Han-Herredernes Tingbøger. Historisk Aarvog for Thy og Vester Han-Herred. Djørup: Thisted Amt. Wulff: Statistisk Bidrag til Vendelbo Stifts Historie i 16. og 17. Aarhundrede.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1932, side 227-241)